

Φάρος Ελληνορθοδοξίας μέσα στην έρημο η Ιερά Λαύρα του Αγίου Σάββα στα Ιεροσόλυμα

/ [Ιερές Μονές](#)

Ένα από τα σημαντικότερα Μοναστήρια της Ιουδαϊκής Ερήμου, είναι η Ιερά Λαύρα του Αγίου Σάββα του Ηγιασμένου και βρίσκεται στην καρδιά της ερήμου, μεταξύ Βηθλεέμ και Νεκράς Θάλασσας. Στην κεντρική εκκλησία, η οποία είναι μονόκλιτος βασιλική με τρούλλο, κτίσμα του 6ου μ.Χ. αιώνας φυλάσσεται το Ιερό Λείψανο του Αγίου.

Το ανδρικό μοναστήρι του Αγίου Σάββα είναι άβατο για τις γυναίκες. Στις γυναίκες οι μοναχοί βγάζουν τα λείψανα για να τα προσκυνήσουν στην πύλη της Μονής και μοιράζουν αγίασμα και λαδάκι για να σταυρώνονται ιδιαίτερα όσοι νοσούν από καρκίνο.

Στην αυλή της μονής υπάρχει μια φοινικιά, την οποία σύμφωνα με την παράδοση φύτεψε ο Άγιος Σάββας. Τα φύλλα της λέγεται ότι είναι θαυματουργά για τα ζευγάρια που αντιμετωπίζουν προβλήματα τεκνοποίησης.

Η Εκκλησία μας τιμά σήμερα 5 Δεκεμβρίου έναν πολύ μεγάλο Άγιο, τον **Άγιο Σάββα τον Ηγιασμένο**. Σπλάγχνο της Αγιοτόκου Καπαδοκίας, που γεννήθηκε τον 4ο αιώνα, συγκεκριμένα το 431, ηγιασμένος εκ κοιλίας μητρός. Ο Άγιος ξεχώριζε για τη σεμνότητα και την ταπεινότητά του. Έλεγε συνεχώς: «Δεν είμαι τίποτα, Θεούλη μου». Από πολύ μικρός έως και την κοίμησή του, το 532, αγωνιζόταν κατά το «Άγιοι γίνεσθε».

Ο **Άγιος Σάββας** έκανε πολλά θαύματα. Κυρίως θεράπευε τους αρρώστους. Σήμερα φανερώνεται σε οικογένειες που δεν μπορούν να αποκτήσουν παιδιά και σε ασθενείς με καρκίνο. Στηρίζει τον αγώνα των ανθρώπων που δοκιμάζονται από τη σοβαρή αυτή ασθένεια. Γι' αυτό, άλλωστε, και το ογκολογικό νοσοκομείο στην Αθήνα φέρει το όνομά του.

Η Αγία Λαύρα του Αγίου Σάββα του Ηγιασμένου

Η πρώτη Εκκλησία-σπηλιά, αφιερωμένη στον Άγιον Νικόλαον, εγκαινιάσθηκε το 484 από τον ίδιον τον ιδρυτή Άγιο Σάββα. Το ασκηταριόν του αγίου Σάββα. Το ασκηταριόν του μεγάλου υπερασπιστού της ορθοδοξίας του Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού. Το μοναστήρι η όπως ονομάζονταν παλαιότερα η «Μεγάλη Λαύρα» ιδρύθηκε το 485 μ.Χ. από τον Άγιο Σάββα, ο οποίος εκεί έγραψε και τα περισσότερα συγγράμματά του.

Όμως η εποχή της ακμής του δεν συμπίπτει ούτε με τους χρόνους της ηγουμενίας

του ιδρυτού, αλλά ούτε και με τους χρόνους της ευημερίας των άλλων μοναστηριών της ερήμου της Ιουδαίας, τον 5ον και 6ον αιώνα. Η ακμή του μοναστηριού άρχισε μετά την Περσική εισβολήν το 614 και την Αραβικήν κατάκτηση της Παλαιστίνης το 638. Ολόκληρος ο όγδοος αιώνας και τα πρώτα πενήτηντα χρόνια του ενάτου, ήταν τα καλύτερα και ενδοξότερα χρόνια της ιστορίας.

Μόνασαν σε αυτό άνω των 150 μοναχών και μεταξύ αυτών μεγάλες μορφές της Ορθοδοξίας, όπως ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, ο Άγιος Κοσμάς ο Μελωδός, ο Άγιος Στέφανος ο Μελωδός, ο Άγιος Θεόδωρος, ο Άγιος Θεοφάνης, οι Άγιοι Μιχαήλ, Θεοφάνης και Θεόδωρος Σύγκελος κ.α.

Τα σημάδια της πολυκαιρίας και των συμφορών, των σφαγών και των λεηλασιών, τις οποίες οποίας υπέστη το Μοναστήρι στο πέρας των αιώνων στην καρδιά της ερήμου ανάμεσα στη Βηθλεέμ και τη Νεκρά Θάλασσα φαίνονται μέχρι σήμερα.

Όπως αναφέρεται από το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων: “παρ’ όλα αυτά ίσταται αγέρωχον και υπερήφανον στην καρδίαν της ερήμου, προσμένον τον κάθε προσκυνητήν.

Τα αξιολογότερα προσκυνήματα του Μοναστηριού είναι:

-Ο Τάφος του ιδρυτού της μονής, Σάββα του Ήγιασμένου.

-Η κεντρική έκκλησία, μονόκλιτος βασιλική με τροῦλλον, κτίσμα του 6ου αιώνας. Έντος της έκκλησίας φυλάσσεται τὸ λείψανον του ἁγίου.

-Η πρώτη Έκκλησία-Σπηλιά, αφιερωμένη στον ἅγιον Νικόλαον, ἡ ὁποία ἐνεκαίνιάσθη τὸ 484 ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ιδρυτήν, ἅγιον Σάββα.

-Τὸ ἀσκηταριὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ

-Τὸ ἀσκηταριὸν τοῦ ἁγίου Σάββα

-Τὰ παρεκκλήσια τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, τῶν Ἁγίων Ἀρχαγγέλων καὶ τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, τὰ ὁποῖα σήμερον χρησιμοποιοῦνται ὡς σκευοφυλάκια. Τὸ μοναστήριον, ἢ ὅπως ὠνομάζετο παλαιότερον ἡ «Μεγάλη Λαύρα» ιδρύθη τὸ 485 μ.Χ. ἀπὸ τὸν ἅγιον Σάββα. Ἡ ἀκμή τοῦ μοναστηριοῦ ἤρχισε μὲ τὴν περσικὴν εἰσβολὴν τὸ 614 καὶ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν τῆς Παλαιστίνης τὸ 638. Ὁλόκληρος ὁ ὀγδοὺς αἰὼν καὶ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ ἐνάτου ἦταν τὰ ἐνδοξότερα. Τὸν 4ον αἰῶνα ὁ χῶρος τοῦ Ὑπερώου περιελήφθη εἰς μίαν μεγαλοπρεπῆ βασιλικήν, ἡ ὁποία ὠνομάζετο «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Σιών».

Τὸ 614 ἡ ἐκκλησία τῆς Σιών καὶ τὸ Ὑπερῶν κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ὀλίγα χρόνια ἀργότερον ἐπανεκτίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱερουσαλήμ Μοδέστου, ἀλλὰ κατεστράφη καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Σταυροφόρων ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ χῶρος τοῦ Ὑπερώου κατελήφθη ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων καὶ διὰ μέγα χρονικὸν διάστημα ἐχρησιμοποιήθη ὡς τζαμί.

Ἡ ἱστορία τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σάββα

Ἀπὸ τὴν Ἰδρυσιν τῆς Ἱερᾶς Λαύρας ἕως τῆς ἀραβικῆς κατακτῆσεως (483-638)

1. Ἡ κατὰ τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας Ἱερὰ καὶ Σεβασμία Λαύρα τοῦ Ὁσίου μας πατρὸς Σάββα τοῦ Ἁγιασμένου ἀποτελεῖ φαινόμενον μοναδικὸν στὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, χάριν στὴν συμβολὴν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, τῆς μοναχικῆς τάξεως καὶ τῆς ὑμνογραφίας, στὴν παρουσίαν πλήθους Ἀγίων, αὐστηρῶν ἀναχωρητῶν, θεοπνεύστων θεολόγων καὶ μαρτύρων. Ἀκόμη χάριν στὸν σπουδαῖον ρόλον, τὸν ὁποῖον διεδραμάτισε στὴν καταπολέμησιν ὧσων αἱρέσεων ἐνεφανίσθησαν στὴν Ἁγίαν Γῆν μετὰ τὴν Ἰδρυσίν της καὶ στὴν προάσπισιν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ κανονικοῦ Ἑλληνορθόξου Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων.

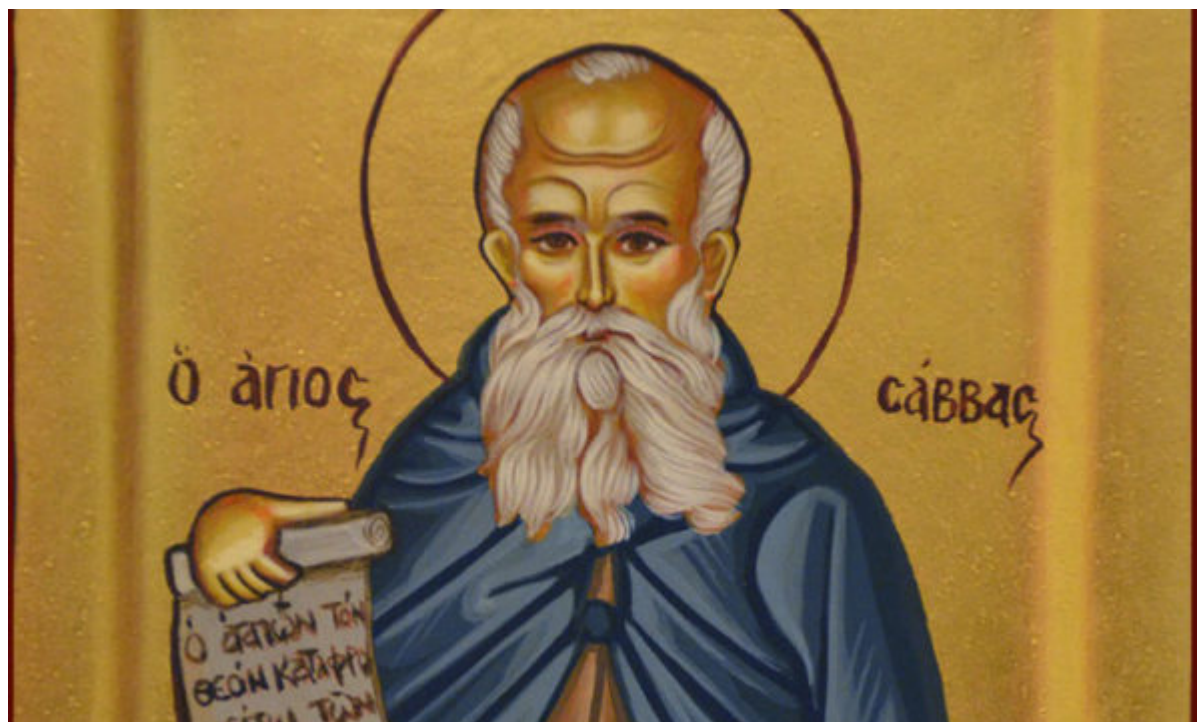
Ἀριθμοῦσα ἄνω τῶν 1.500 ἐτῶν ζωῆς (483-2002) ἄνευ διακοπῆς τῆς λειτουργίας της, ἡ Μεγίστη τοῦ Ἁγίου Σάββα Λαύρα ὀφείλει τὴν Ἰδρυσίν της καὶ τὴν μετέπειτα ἐξέλιξιν της στὸν Θεοχαρίτῳτον, πνευματοφόρον μοναστὴν Ἅγιον Σάββα (439-532), ὁ ὁποῖος ἀπετέλεσε λύχνον εἰς ὑψηλὸν τόπον, εἰς ὅσους ἠθέλησαν νὰ βιώσουν τὴν ἀναχωρητικὴν ζωὴν, καὶ ἰσχυρὸν πρεσβευτὴν πρὸς τὸν Κύριον, ὑπὲρ

ὅλων τῶν μεταγενεστέρων «Σαββαΐτῶν» Μοναχῶν. Τὸν πρῶτον πυρήνα τῆς Λαύρας ἐδημιούργησαν οἱ ἐβδομήκοντα ἀναχωρηταί, οἱ ὅποιοι συνεκεντρώθησαν στὸν Ἅγιον Σάββα ἀπὸ τὸ 483.

Κατόπιν ἡ Λαύρα μετεφέρθη ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Χειμάρρου τῶν κέδρων, ὅπου τὸ ἀσκητήριον τοῦ Ἁγίου Σάββα, στὴν δυτικὴν, ὅπου καὶ ἐκτίσθη ἡ Θεόκτιστος Ἐκκλησία (486, 491). Ἡ αὔξησις τῆς ἀδελφότητος κατέστησε ἀναγκαίαν τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ μεγάλου Ναοῦ τῆς Θεοτόκου (501) καὶ τὴν διοργάνωσιν τῶν κτισμάτων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Λαύρας ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται στὰς ὁλοένα αὐξανομένας ἀνάγκας.

Ἡ φήμη τῆς ἀγιότητος τοῦ Ἁγίου Σάββα καὶ ἡ ἐξαιτίας αὐτῆς ἀνάδειξις του εἰς ἀρχηγὸν καὶ νομοθέτην ὅλων τῶν ἀναχωρητῶν στὰ Ἱεροσόλυμα (493) ἔχουσα ἀντίκτυπον καὶ στὴν Μεγίστην Λαύραν, ἡ ὁποία ἀπετέλει πρότυπον διὰ τὸν βίον καὶ τὴν λειτουργικὴν τάξιν, τὸ Τυπικόν, ὅχι μόνον διὰ τὰς λοιπὰς τρεῖς λαύρας καὶ τὰ ἔξ κοινόβια, τὰ ὁποῖα ὁ Ἅγιος Σάββας ἕως τὸν θάνατόν του (532) ἱδρυσε, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπολοίπους μονὰς τῆς Παλαιστίνης, κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὁλόκληρον. Ἡ Μεγίστη Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σάββα διεξήγαγε ἰσχυροὺς ἀγῶνας κατὰ τῆς αἵρέσεως τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ τὰ ἔτη 512-516 καὶ ἀντιπαρετάθη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιον καὶ τὰ λοιπὰ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, εὕρισκόμενα τότε στὰ χέρια μονοφυσιτῶν.

Ἡ σθεναρὰ κινητοποίησις καὶ ὁμολογία τῶν ἀναχωρητῶν τῆς ἐρήμου διέσωσαν τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὴν αἵρεσιν. Οἱ διάδοχοι τοῦ Ἁγίου Σάββα στὴν ἡγουμενίαν τῆς Λαύρας ἀνέδειξαν αὐτὴν καὶ πάλι ἄσειστον προπύργιον κατὰ τῆς αἵρέσεως τοῦ Ὠριγενισμοῦ. Μὲ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Σαββαΐτου Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἡσυχαστοῦ, πρῶην ἐπισκόπου Κολωνίας (454-558), οἱ ἡγούμενοι τῆς Λαύρας Γελάσιος (537-546), Κασσιανὸς (547-548) καὶ Κόνων (548-568) ἀπέκρουσαν τὰς μεθοδείας τῶν Ὠριγενιστῶν καὶ τὰς δολοπλοκίας στὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανόν, ὅχι ὅμως χωρὶς ἀντίποινα.

Οἱ μοναχοὶ τῆς Λαύρας, μιᾶς ἐκ τῶν ὀλίγων Μονῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀπομείνει στοὺς Ὁρθοδόξους, ὑπέστησαν διωγμοὺς καὶ βιαιοπραγίας, ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ἐνθρόνησιν διὰ τῆς βίας τοῦ Ὁριγενιστοῦ ἡγουμένου (547). Ὅμως ὁ Θεὸς ἐφύλαξε τὴν λαύραν καὶ αἱ ἐνέργειαι τοῦ Κόνωνος συνέβαλαν τὰ μέγιστα στὴν σύγκλησιν τῆς 5ης Οἰκουμενικῆς Συνόδου (553), ἡ ὁποία κατεδίκασε τὰς πλάνας τοῦ Ὁριγένους. Ἡ ἐμφάνισις τῶν Περσῶν στὴν Ἁγίαν Γῆν (614) ἀπετέλεσε τὸ προοίμιον διὰ τὴν ἔλευσιν τῶν Ἀράβων τοῦ Ἰσλάμ (638). Παρομοίως τὴν ἀπαρχὴν τῶν Ὁσιομαρτύρων τῆς Λαύρας ἀπετέλεσαν οἱ Σαββαΐται, οἱ ὁποῖοι ἐσφαγιάσθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν 44 στὸν ἀριθμὸν τὴν 16ην Μαΐου τὸ 614.

Ἐπὶ τῶν Ἀράβων, τῶν Σταυροφόρων καὶ τῶν Μαμελούκων (638-1517)

Μετὰ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν καὶ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σάββα ἀπὸ τὸν Πατριάρχην ἅγιον Μόδεστον, ἠκολούθησε ἡ ἐνδοξότερα περίοδος τῆς Λαύρας, ἥτοι ὁ 8ος καὶ μέρος τοῦ 9ου αἰῶνος. Ὁ ἐπιφανέστερος θεολόγος τοῦ 8ου αἰῶνος Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ὕμνογράφος Κοσμάς ὁ Ἀγιοπολίτης, Στέφανος ὁ Μελωδός, Μιχαὴλ ὁ Σύγκελος, Θεόδωρος καὶ Θεοφάνης οἱ Γραπτοὶ καὶ ὁ πατὴρ Ἰωνᾶς ὁ Σαββαΐτης, Θεόδωρος ὁ ἐπίσκοπος Καρρῶν (Ἀβουκάρας), πέντε ἐπιφανεῖς κατὰ τὴν ἀγιότητα ἢ καὶ τὴν θεολογίαν, οἱ Ἅγιοι Στέφανος ὁ Θαυματουργός, Θεόδωρος ἐπίσκοπος Ἐδέσσης, Μιχαὴλ ὁ Ὁσιομάρτυς, οἱ Ὁσιομάρτυρες Βάκχος καὶ Γεώργιος ὁ Βηθλεὲμ συναποτελοῦν ἐκλεκτὴν χορείαν, ἡ ὁποία διεκόσμησε τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ καὶ τὴν καθ' ὅλου Ἐκκλησίαν καὶ προσετέθη στοὺς παλαιότερους Ὁσίους καὶ Μάρτυρας τῆς Λαύρας, Ἀβράμιον ἐπίσκοπον Κρατείας, Ξενοφώντα, Ἀρκάδιον καὶ Ἰωάννην, Ἀντίοχον καὶ

Ἀναστάσιον τὸν Πέρσην.

Παρὰ τὰς φονικὰς ἐπιθέσεις ἀπὸ ποικιλωνύμους βαρβάρους (796,809,813) καὶ τὴν γενικὴν ἀταξίαν, ἡ προσφορὰ τῆς Λαύρας στὴν Ἐκκλησίαν φθάνει στὸ ἀποκορύφωμά της. Ἡ συμβολὴ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ στὴν πρώτην (726-787) καὶ τῶν Ἀγίων Μιχαὴλ τοῦ Συγκέλου, Θεοφάνους καὶ Θεοδώρου τῶν Γραπτῶν στὴν δευτέραν φάσιν (814-843) τῆς εἰκονομαχίας διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς τιμῆς τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἀποδεικνύει τὴν σημασίαν τῆς Λαύρας διὰ τὴν Θεολογίαν. Πλὴν τῆς Θεολογικῆς συγγραφικῆς παραγωγῆς ἡ Λαύρα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπέδειξε πλουσίαν ἀντιγραφικὴν καὶ μεταφραστικὴν δραστηριότητα.

Καθίσταται τὸ κέντρον τῆς γεωργιανῆς γραμματείας ἀπὸ τὸν 7ον ἕως τὸν 10ον αἰῶνα, ὅπως ἐπίσης κέντρον μεταφράσεων ἐκκλησιαστικῶν συγγραμμάτων ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν στὴν ἀραβικὴν. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι τὰ σήμερον πασίγνωστα «Ἀσκητικὰ» τοῦ Ἀγίου Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου μετεφράσθησαν ἀπὸ τὴν Συριακὴν γλῶσσαν στὴν ἐλληνικὴν διὰ πρώτην φορὰν στὴν Λαύραν ὑπὸ τῶν μοναχῶν Ἀβραμίου καὶ Πατρικίου στὰ τέλη τοῦ 8ου αἰῶνος. Ἀπὸ τὸν 9ον αἰῶνα ἕως τὸν 13ον αἰῶνα ἡ λειτουργικὴ τάξις, τὸ λειτουργικὸν «Τυπικὸν» τῆς Λαύρας, μαζί με τοὺς ὕμνους τῶν Σαββαΐτῶν ἁγίων ὕμνογράφων διαδίδονται εὐρέως ὑπὸ διακεκριμένων ἁγίων ἱδρυτῶν μονῶν.

Εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ «Τυπικὸν» τῆς Λαύρας ἐπηρέασε τὰ μοναστηριακὰ Τυπικά, τὰ ὁποῖα συνέγραψαν οἱ Ἅγιοι Θεόδωρος ὁ Στουδίτης (9ος αἰ.), Παῦλος ὁ Νέος τοῦ Ὁρους Λάτρος (ἀρχαὶ 10ου αἰ.), Νίκων ὁ Μαυρορείτης (τέλη 1ου αἰ.), Χριστόδουλος τῆς Πάτμου (11ος αἰ.), Λάζαρος ὁ Γαλησιώτης (10ος-11ος αἰ.),

Λουκάς τῆς Μεσσήνης (Σικελία, 12ος αἰ.), Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος (Κύπρος 12ος-13ος αἰ.) καὶ Νεῖλος Ταμασίας (I.M.Μαχαιρά, Κύπρος, ἀρχαὶ 13ου αἰ.). Ἦδη ἀπὸ τὸν 9ον αἰῶνα εἶχε διαδοθεῖ τὸ μοναστηριακὸν Σαββαϊτικὸν Τυπικὸν στὴν ἀπόμακρον Γεωργίαν (ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Khandzta, τὸ 826). Παραλλήλως τεραστία ὑπῆρξε ἡ διάδοσις τοῦ νέου ὕμνογραφικοῦ εἴδους, τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθη κυρίως ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν καὶ τῆς «ἁγιοσαββιτικῆς ποιητικῆς σχολῆς», ἥτοι τοῦ κανόνος.

Ἡ ὕμνογραφικὴ παραγωγή τῆς Λαύρας ἀπετέλεσε τὸ θεμέλιον διὰ τὴν διαρρύθμισιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς Λατρείας μετὰ τὴν εἰκονομαχίαν. Ἡ ἀποδιομένη στὸν Δαμασκηνὸν καθιέρωσις τῶν ὁκτῶ ἤχων τῆς μελωδήσεως ἐπεκράτησε στὴν Λατρείαν καὶ ἡ συγγραφὴ τῆς ὁκταήχου ἀπετέλεσε τὴν πρώτην μορφήν τῆς Παρακλητικῆς, τοῦ κυριωτέρου λειτουργικοῦ βιβλίου τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἔτος 808 ἡ Λαύρα εὐρίσκεται καὶ πάλι ὑπερασπιζομένη τὴν Ὁρθόδοξον Πίστιν. Μὲ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἡγουμένου τῆς Λαύρας Ἰωάννου, κληρικοὶ καὶ ἀπλοὶ πιστοὶ ἀντέδρασαν στὴν αἵρεσιν τοῦ Filioque, τὴν ὁποίαν μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχαν παρουσιάσει στὰ Ἱεροσόλυμα οἱ Βενεδικτῖνοι Μοναχοὶ τοῦ Ὁρους τῶν Ἐλαιῶν.

Ἡ ἀντίδρασις τῶν Ὁρθοδόξων τόσο στὴν Βηθλεὲμ ὅσο καὶ στὸν Πανάγιον Τάφον ἦταν τόσο ἐπίμονος, ὥστε οἱ Βενεδικτῖνοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀπευθυνθοῦν στὸν Πάπα Ρώμης Λέοντα τὸν Γ΄ καὶ τὸν Φράγκον Αὐτοκράτορα τῆς Δύσης Καρλομάγνον διὰ βοήθειαν. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Δύσης συνεκάλεσε Σύνοδον στὸ Aachen τὸ 809 καὶ ἐπισημοποίησε δυστυχῶς τὴν αἵρεσιν, ἐνῶ ὁ Πάπας Λέων ἀντέστη κατὰ τῆς προσθήκης τοῦ filioque στὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως σθεναρῶς. Ἔτσι μισὸν αἰῶνα πρὶν τὸ Filioque λάβῃ κυρίαρχον θέσιν στὰς Θεολογικὰς διενέξεις Ὁρθοδόξων καὶ Λατίνων, εἶχε προσκρούσει στὴν Ὁρθόδοξον συνείδησιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν Χριστιανῶν.

Ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Σταυροφόρων ἡ θέσις τοῦ ἡγουμένου τῆς Λαύρας παρουσιάζεται ἰδιαίτερος ὑψηλὴ ἀπὸ τοὺς Λατίνους, ἐλλείψει Ὁρθοδόξου Πατριάρχου στὰ Ἱεροσόλυμα. Ἡ Λαύρα προικίζεται ἀπὸ νέα περιουσιακὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Βασίλισσαν Μελισσάνθην (1131-1162) ἐνῶ ὁ Ναὸς τῆς Θεοτόκου καὶ οἱ Ἀγιογραφίαι τοῦ ἀνακαινίζονται ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τῶν Ρωμαίων Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν (1143-1180) τὸ ἔτος 1169. Ἡ νίκη τῶν Μαμελούκων τοῦ Σαλαδδῖν ἐναντίον τῶν Σταυροφόρων τὸ ἔτος 1187 ἐσήμαινε νέα δεινὰ διὰ τὸν Μοναχισμὸν τῆς Παλαιστίνης παρὰ τὴν σφαγὴν καὶ πάλι Σαββαϊτῶν μοναχῶν, ἡ Λαύρα παρέμεινε εἰς λειτουργίαν, μόνη αὐτὴ ἀνάμεσον τῶν λοιπῶν ἐρημωμένων μονῶν τῆς ἐρήμου. Τὴν περίοδον αὐτὴ ἀνάγεται καὶ ἡ συρρίκνωσις τῆς Λαύρας στὸν πυρήνα της, ἡ ἀνέγερσις τείχους πέριξ αὐτῆς καὶ ἡ υἱοθέτησις τοῦ κοινοβιακοῦ τρόπου ζωῆς ἐγκαταλείπουσα τὸν λαυρεωτικόν.

Ἡ Λαύρα εἰσέρχεται στὴν δυσκολοτέραν ἴσως φάσιν τοῦ ἀγῶνος ἐπιβιώσεώς της, καθίσταται παρ' ὅλα αὐτὰ ἀξιολογώτατον σχολεῖον διὰ τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα, διδάσκουσα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν καὶ τὰ ἀφορῶντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. Νέα ἀνακαίνισις τοῦ καθολικοῦ τῆς Λαύρας καὶ τοῦ Κουβουκλίου τοῦ τάφου τοῦ Ἀγίου Σάββα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ (1347-1354) ἔλαβε χώραν στὸ ἥμισυ τοῦ 14ου αἰῶνος, πρωτοφανὴς ὅμως διὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καὶ καθοριστικὴν διὰ τὸ μέλλον τῆς ὀρθοδόξου λατρείας ἔγινε ἡ ἐξάπλωσις τοῦ λεγομένου «νέο-σαββαϊτικοῦ λειτουργικοῦ Τυπικοῦ» (ἦτοι τῆς συνθέσεως τοῦ παλαιοῦ σαββαϊτικοῦ καὶ στοιχείων τοῦ στοудиτικοῦ Τυπικοῦ).

Τὸ Τυπικὸν αὐτό, ἀφοῦ παρεμέρισε τὰ Τυπικὰ τῶν Μονῶν Στουδίου καὶ Εὐεργέτιδος καθιερώθη στὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τοὺς 13ον καὶ 14ον αἰῶνας (Μοναὶ Χειλέων, Ἀγ.Δημητρίου Κελλιβαρὰ, Θεοτόκου Βεβαίας Ἑλπίδος) τοὺς ἰδίους αἰῶνας τὸ Τυπικὸν διεδόθη καὶ στὴν Σερβίαν ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Σάββα Σερβίας (1175-1236) καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σερβίας Νικοδήμου (1317-1324). Τὸ νέον αὐτὸ σαββαϊτικὸν Τυπικόν, μετὰ τὴν ἐπικράτησίν του στὸ Ἅγιον Ὅρος κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἡσυχαστικῶν ἐρίδων καὶ τὴν νέα μορφήν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε τότε, διεδόθη χάριν στὴν ἀκτινοβολίαν τῆς θεολογίας τοῦ Ἡσυχασμοῦ καὶ στὴν ὑπόλοιπον Βαλκανικὴν στὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ρωσίαν. Ἀπὸ τὴν ὀριστικὴν ἐπικράτησιν παντοῦ τὸν 16ον αἰῶνα ἕως καὶ σήμερον τὸ σαββαϊτικὸν-ἄθωνικὸν λειτουργικὸν Τυπικὸν ἀποτελεῖ τὸ λειτουργικὸν Τυπικὸν συμπάσης τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν ἕως σήμερον (1517-2002)

Ἡ ἐμφάνισις τῶν Τούρκων στὴν Παλαιστίνην μὲ τὸν Σουλτάνον Σελὴμ συνωδεύθη μὲ νέαν σφαγὴν τῶν Σαββαϊτῶν καὶ εἶχε δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις στὴν ζωὴν τῆς

Λαύρας. Μολονότι ἐξεδόθησαν ἄνω τῶν τριάκοντα φερμανίων τῶν Σουλτάνων κατὰ καιροὺς (μεταξὺ 1533 καὶ 1753) διὰ ἐπισκευὰς στὴν Λαύραν, φοροαπαλλαγὰς, προστασίαν καὶ δικαιώματα τῶν Σαββαΐτῶν Πατέρων, αὐτοὶ ὑπέστησαν πολλὰ δεινὰ, ἀκόμα καὶ ἐγκαταβίωσιν διὰ πολλὰ χρόνια ὁλοκλήρων χωριῶν.

Ἡ ἰσχυρὰ παρουσία τῶν Σέρβων Μοναχῶν στὴν Λαύραν ὑπῆρξε εὐεργετικὴ διὰ αὐτήν, ὅταν κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἡ Λαύρα εἶχε ἐλάχιστους Ἑλληνας Μοναχοὺς, ἑτερματίσθη στὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος ὅταν κατέστη στοὺς Σέρβους ἀδύνατος ἡ ἐξόφλησις τῶν χρεῶν, τὰ ὁποῖα ἡ οἰκοδομικὴ τους δραστηριότης εἶχε δημιουργήσει. Ἡ παρέμβασις τοῦ Πατριάρχου Θεοφάνους τοῦ Γ' (1608-1644) μόλις ἔσωσε τὴν Λαύραν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν δανειστῶν ἢ τῶν ἐποφθαλμιόντων Ἀρμενίων καὶ Λατίνων.

Μεταξὺ ὅλων τῶν εὐεργετῶν τῆς Λαύρας πλέον ἀξιομνημόνευτοι ἔχουν καταστεῖ οἱ Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων Νεκτᾶριος (1660-1669) καὶ Δοσίθεος ὁ Β' (1669-1707), ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη καὶ μέγας εὐεργέτης, οἱ ὁποῖοι κατῴρθωσαν νὰ ἐπαναφέρουν τὴν Λαύραν εἰς ἀποκλειστικὴν χρῆσιν καὶ κατοίκησιν τῶν Σαββαΐτῶν Πατέρων, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ Δοσίθεος προὐχώρησε εἰς ἐκτενεῖς καὶ πολυεξόδους ἀνακαινίσεις ἢ ἐπεκτάσεις τῶν ναῶν, τῶν δωματίων, τῶν δεξαμενῶν καὶ τῶν τειχῶν τῆς Μονῆς (κατὰ τὰ ἔτη 1667-1686).

Τὴν σημερινὴν μορφήν τῶν οἰκοδομημάτων της ἡ Ἱερὰ Λαύρα ὀφείλει στὴν οἰκοδομικὴν δραστηριότητα, ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη μετὰ τὰς καταστροφὰς τοῦ σειсмоῦ τῆς 13ης Μαΐου τοῦ 1834 καὶ κατὰ τὴν ἡγουμενίαν τοῦ περιφανοῦς ἡγουμένου, κτήτορος τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τῆς Λαύρας Ἰωάσαφ τοῦ Κρητὸς (1845-1874), ὁσιακῆς μορφῆς τοῦ Παλαιστινιακοῦ Μοναχισμοῦ. Ἀπόδειξις τοῦ πνευματικοῦ βάρους τοῦ Ὁσίου, ταπεινοῦ καὶ διακριτικοῦ αὐτοῦ Μοναστοῦ ὑπῆρξε καὶ ἡ διὰ πρώτην φοράν μετὰ ἀπὸ αἰῶνας αὔξησις τῶν Σαββαΐτῶν περίπου ὀγδοήκοντα στὸν ἀριθμόν. Αἱ ἀλλεπάλληλαι πολιτικαὶ ἀλλαγαὶ κατὰ τὸν 20ον αἰῶνα στὴν ἐγγὺς ἀνατολήν μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς πρεσβείας τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Σάββα δὲν ἐσυσώρευσαν στὴν Λαύραν τέτοιο πλῆθος προβλημάτων ὅσο στὰς ἄλλας μονὰς τοῦ Ὁρθοδόξου Πατριαρχείου. Ἀντιθέτως ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἀφθόρου ἱεροῦ σκηνώματος τοῦ Ἁγίου Σάββα μετὰ ἀπὸ μακρὰν ἀπουσίαν αἰώνων (ἴσως ἀπὸ τοῦ 13ου) ἀπετέλεσε μεγίστην εὐλογίαν διὰ τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα, αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἡγωνίζοντο στὴν Λαύραν καὶ ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανοὺς τῆς Ἀγίας Γῆς καὶ ὅπωςδήποτε αἰτίαν βεβαίας ἐλπίδος στὸν Θεὸν καὶ τεκμήριον τῆς πατρικῆς καὶ ἀδιαλείπτου μερίμνης τοῦ Ἁγίου Σάββα διὰ τὴν Λαύραν του.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς Λαύρας καὶ ἡ ποικιλόμορφος συνεισφορὰ στὴν

ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῶν Ἀγιοταφитῶν, τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου καὶ τῶν εὐλαβῶν προσκυνητῶν τῶν δύναται ἀκόμα καὶ σήμερον νὰ ἐπαληθεύσῃ τὴν πρὸ αἰώνων γενομένην διαπίστωσιν: «Ὅπως ἡ Ἱερουσαλὴμ εἶναι ἡ Βασίλισσα πασῶν τῶν πόλεων, οὕτω καὶ ἡ Λαύρα τοῦ Ἀγίου Σάββα εἶναι ὁ πρίγκηψ πασῶν τῶν ἐρήμων, καὶ καθόσον ἡ Ἱερουσαλὴμ εἶναι τὸ πρότυπον ἄλλων πόλεων, τοσοῦτον καὶ ὁ Ἅγιος Σάββας τὸ παράδειγμα διὰ ἄλλας μονὰς».